

A szentivánnapi tűztől az aratás ünnepéig Szegedi aratók hagyományai és népszokásai

Áldásos esztendőben Péter és Pál napján a magyar föld termékeny ölen megcsendül a kasza és elkezdődik a nép legigazibb, legnagyobb ünnepe: az aratás. A magyar föld népe a búzát, a mindennapi kenyér magvát költői, szimbolikus szóval életnek nevezi. Ebben a szépséges szimbólumban benne van a magyarság mélyen gyökerező vallásosságának bizonyítéka: Krisztus, az élő kenyér és a mindennapi kenyér szentsége ebben a szóban találkozik a magyar ember lelkében s az örök élet, a feltámadás hitét zengi a megcsendülő kasza muzsikája. A magyar nemzet igazi himnusza ez, a magyar népé, amely örökké életet arat...

A nyári ünnepkör kezdete: Szent Iván éjszakája

Igen érdekes népszokásaink fűződnek a nyári ünnepkörhöz, amely Szent Iván éjszakájával kezdődik s tetőpontját az aratás ünnepével éri el. A katolikus egyház Keresztelő Szent János, másképpen: Szent Iván ünnepével ellensúlyozza a nyári napforduló mitikus megülését, amelyet Európa népei a tűz kultuszának való hódolással ünnepeltek meg. A tűz, a nyáron teljes pompájában ragyogó Nap szimbóluma volt Európa pogány népeinek mítoszában s a Nap tisztelőire nagy tüzeket lobbantottak fel a nyári napforduló éjszakáján.

A Szent Iván napjához fűződő népszokásokban tehát ma is előfordul a tűzgyújtás. Népünk a szentivánnapi tűznek gyógyító, tisztító és termékenyítő erőt tulajdonít. Aki átugrik a szentiváni tűzön, az megtisztul bűneitől, betegsége, bánata elhagyja és munkája, egész évi fáradozása termékeny lesz. Dr. Bálint Sándor egyetemi magántanár, a magyar folklóre kiváló, fiatal tudósának *Népünk ünnepei* című munkájában rendkívül érdekes adatokat találunk a szegedkörnyéki nyárünnepi népszokásokkal és az aratás megünneplésével kapcsolatban. Vidékünkön a lányok azért ugrálják át a szentiváni tüzet, hogy férjhez menésük körülményeiről jósoltassanak maguknak. A Bácskában viszont azért ugranak át a tűzön Szent Iván éjszakáján, hogy szeplősek ne legyenek, ami férjhez menésük akadálya lehet.

Dr. Bálint Sándor, aki a most visszatért Bácskába készül, hogy kutatásait a Délvidék magyar népszokásainak feltárása körül folytassa, arra is rámutat, hogy Szabadkán a tűztaposás szokása dívik, a lányok azért tapossák a szentivánéji tüzet, hogy [pokolvar](#) ne keletkezzék a *lábukon...*

A tűzugrás közben Szegeden ökörfarkkóróval, vagy babozóval csapkodják a lángokat, azután

pedig

meg

babozzák

, azaz meglegyezzgetik vele a kerti növényeket, hogy sokat teremjenek és penészesek ne legyenek. Ugyanebből a szentiváni tűzben

megedzett

[ökör&farkkóróból](#)

készül a

fölöző

is, vagyis az a seprű, amellyel szeleléskor a gabonáról a port és

[pelyvá](#)

t eltávolítják.

Nem mehetünk el megemlítés nélkül a szentiváni tűzbe dobott gyümölcsök jelentősége mellett sem. Ezeknek a gyümölcsöknek szintén gyógyító erőt tulajdonítanak. Szeged vidékén az ilyen gyümölcsöt fogfájás és hasfájás ellen használják gyógyszerül. Az óbecseiek szintén betegségek ellen eszik a tűzben sült almát. Ma már kiveszett szegedi szokás, hogy a gyermekeknek adták oda a szentiváni tűzben sült almát. Ezzel kapcsolatos az az alsóvárosi, régi népszokás is, hogy a gyermekek Keresztelő Szent János napján (június 24.) bejárták az utcákat és ilyen dalt énekeltek:

Hintsenek kendtek almát,

Ha nem, pedig: hagymát!

Ilyenkor szentiváni almát, vagy egyéb gyümölcsöt kaptak minden háznál, később pénzt is elfogadtak. A gyermekekkel függ össze az a néphiedelem is, hogy Szent Iván napján Keresztelő Szent János a mennyországban gyümölcsöt osztogat az elhalt gyermekek között. Ezen a napon tehát az olyan anyának, akinek kisgyermek elhalt, nem szabad almát ennie, mert akkor *megeszi a gyermeke elől Szent János almáját*.

Különös találkozása a magyar s a dél-francia népszokásoknak, hogy — ha e tekintetben megbízható Rachel Field: *Egy asszony három élete* című világsikerű regényének néhány adata — nálunk is és Délfranciaországban is a meghalt hozzátartozókra gondolva kell a tűzben sült almát elfogyasztani. Algyőn a néphit azt tartja, hogy a szentiváni tűzbe azért kell almát dobni, hogy a megholtak hozzátartozói fogyasszák el a gyümölcsöt.

Köztudomású, hogy Sziert Iván éjszakája a szerelmi varázslat ideje is; itt már Shakespeare *Szentivánnéji álomjának* alapötlete találkozik a magyar — s bizonyára más népeknél is — szokásos népi misztériumokkal.

János és Pál napján szentelt gyertya — légítámadások ellen

Június 26-a, János és Pál napja a nyári ünnepkör folytatása. Az egyház ezen a napon gyertyát szentel s a hívek ezeket a szentelt gyertyákat gyújtják meg égháború idején. Újabban modern népszokás alakul ki a szegedi perifériákon és a tanyavilágban: az a hit, hogy légítámadás esetén is meg kell gyújtani a szentelt gyertyákat. Persze inkább nappal, mert éjszaka a légoltalom törvényébe ütköznék az új népszokásgyakorlása... Beszéltem öreg magyarral, aki meggyőződéssel és megható hittel vallotta, hogy a húsvéti szerb bombázás alkalmával meggyújtotta tavalyról megmaradt, jánosnapi szentelt gyertyáját, s azért nem érte semmi nagyobb kár Szegedet és környékét.

A gyertyaégetésnek Alsóvároson is különös erőt tulajdonítottak a régebbi időben s nyári zivatar alkalmával nem mulasztották el meggyújtani a szentelt gyertyákat.

Péter és Pál napján Apátfalván minden arató elmegy az aratók miséjére, hogy munkájukon áldás legyen. A csanádi egyházmegye népe régi időktől fogva vezetett a vallásos aratási szokások terén, mielőtt a kasza ünnepre csendült volna, a falvak és tanyák templomaiban megcsendült a harangszó, hogy könyörgésre szólítsa össze a híveket, akik a templomból mennek az *áldást* learatni.

Földeákon Péter és Pál napján szokták megülni a híres rózsalakodalmat, amelynek eredete a múlt század hatvanas éveibe nyúlik vissza. Oltványi Pál Földeák nevezetes plébánosa alapítványt tett, amely a fiatalság vallásos buzgalmának fejlesztését szolgálja. Ilyenkor, Péter és Pál ünnepén, Földeákon három hitbuzgó, fiatal párt választanak — legényeket és leányokat —, akiket templomi ünnepség keretében megáldanak és megajándékoznak. A templomi szertartás után a falu piacán ünneplik a *rúzsza-menyasszonyok* és *rúzsza-vőlegények* kis csoportját, majd tiszteletükre tánc következik, ez a híres-nevezetes *rúzsza-lakodalm*

Arató-ünnep

Az alföldi nép legnagyobb ünnepe az aratás. Szinte vallásos ünnepnek számít, az aratók — főként az öregebbje — szenténekeket énekel munka közben. Az aratás Szeged környékén vallásos mítoszt csillogtat: az igazi arató az Úristen, aki az ítélet napján betakarítja a gabonát és kiválasztja a konkolyt s a javát... Tápén éneklük az aratók:

Eljött az aratásnak nagy napja,

Emlékeztet Isten napjára.

Mink vagyunk az Isten gabonája,

Eljön Jézus maga aratásra.

Aratás után egy marék kalászt otthagynak a földön, hogy a jövő esztendőben is teremjen s a zivatar kárt ne tegyen a vetésben. Ezt a marék életet más vidékeken úgy is nevezik, hogy: *Szent Pál lovának abraka*

. Az aratás sikeres befejezését hálaadás, áldomás követi sok helyen. Az aratók az ország több vidékén szalagokkal díszes

[arató-koszorú](#)

és arató-keresztek alatt vonulnak haza. Útközben dalolnak, végül zeneszó mellett táncra perdülnek. Azt a legényt vagy lányt, aki az arató-koszorút viszi, alaposan leöntözik, úgy, hogy a gazda házához érve, már csuromvizes a ruhája. Kárpótlásul őt kínálják először pálinkával, s neki van joga elsőként a tálba nyúlni és áldást kérni a háza.

Tápén az új termésből először [koldus-cipő](#) sütnek. Régebben nem ettek addig az új kenyérből, amíg a templomban meg nem áldották, vagy az új lisztből készült szentelt ostyából nem áldozhattak.

A magyar föld népének vallásosságát bizonyítja az a gyönyörű szokás is, hogy a kévéket kereszt alakjában rakják össze s az egészet keresztnek nevezik. Búzakeresztek pihennek nemsokára a földeken, emlékeztetnek a Kereszthordozó szent verejtékére, amely az emberi lelkek jótermését takarította be, s a föld megmunkálójának verejtékére, amellyel megteremti a mindennapi kenyeret. Július 2-án, Sárlos Boldogasszony napján talán már megkezdődhet az aratás, amelyre ráillik a Magnificat szava: *„Házaikat betöltötte jókkal és üresen bocsájtotta el a gazdagokat...”* Az aratás a szegények ünnepe, a föld munkásainak nagy parádéja, azoké, akik árvizes esztendő nyarán, történelmi viharok sodrában mindenkor, mindörökké életet aratnak...

Forrás: Délmagyarország 1941. 17. évfolyam 146. szám 7.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/Delmagyarorszag_1941_06/?query=n%C3%A9pszok%C3%A1s&pg=204&layout=s